

Heller Mária*

Lovas István Türelem és szeretet című jegyzetének elemzése

Lovas István írásának műfaja pamflet, és bár meglehetősen szétszórt szerkezetű, alkalmazza a pamflet beszédmód néhány jellegzetes eljárását.¹

A figyelem megadása és a téma lefokozása

Az írás – in medias res – a melegek házasságának esetleges törvényesítése kapcsán feltett kérdésekkel kezdődik. A kérdések a hagyományos esküvő ceremóniájának szereposztását kéri számon egy pusztán jogi logika által vezérelt intézményes aktuson. „Vajon ki után sorakoznak fel a koszorús- és nyoszolyólányok? Hova áll a vőfély? Lesz-e menyasszonytánc?...”

A tolerancia definíciója után: „...az igazi tolerancia arról szól, hogy eltűrjük azt, amivel nem értünk egyet”, az anglikán egyház által évszázadokon keresztül tolerált katolikusokról szól egy ködös példázat. Ez ugyan elsősorban éppen nem a tolerancia, hanem az intolerancia előnyeiről szól, mivel azt állítja egyetértőleg, hogy az anglikánok által gyakorolt tolerancia meglehetősen korlátozott volt, mert csak így maradhatott fenn az anglikán egyház. „Mai szemmel nézve a britek nagyon intoleránsak voltak. Holott – történelmi léptékkal mérve – talán ésszerűen cselekedtek.” A szerző tehát a tárgyalt tolerancia fogalmat már a második bekezdés végén erősen leértékeli és korlátozza.

A szerző által említett harmadik példa egy rövid párhuzam. A hangosan tévészó szomszéd iránti tolerancia és a gyermeke

kábítószerezését eltűrő szülő magatartása van egymással szembe állítva, minden további magyarázat nélkül. „Viszont aki saját gyereke hasisszívási szokásait eltűri, róla nem igazán a »toleráns« szülő az első jelző, ami eszünkbe jut.”

Ködösítés és amalgámképzés

E három bekezdésnyi bevezető rész elárulja, hogy a szerző a diskurzuselméletben jól ismert ködösítés és amalgámképzés taktikáját használja. A ködösítés itt azt jelenti, hogy a melegekkel való élcelődés, az anglikán egyház által gyakorolt korlátozott tolerancia, valamint a csendháborító szomszéd és a gyermekével szemben tehetetlen szülő összevetésének kísérelte arra szolgál, hogy a hallgatót a negatív eseményeken és csoportokon keresztül (ahol a tolerancia minden esetben negatív konnotációjú), a szöveg fő céltáblájához a liberálisokat elvezesse. Az amalgámképzésnek is ez a laza összekötési technika az alapja. A legfőbb ellenséget legalább utalásokon keresztül, itt éppen a tolerancia már negatív konnotációinak segítségével, olyan más csoportokkal kell kapcsolatba hozni, akik szintén ellenszenvesek, utálatosak, nemkívánatosak. Ezt a célt szolgálják tehát az előbbi csoportok. Ezáltal felnagyítható az ellenség és hatalmasra felfújható a neki tulajdonított rombolás, pusztítás.

* A szerző az ELTE szociológiai tanszékének adjunktusa. Főleg tartalomelemzéssel foglalkozik (Pagoda szerk.).

1 Ld. Angemot, Marc: La Parole pamphlétaire. Pangot, Paris, 1982.

Az igazi témafelvetés

A tulajdonképpeni tárgyra a negyedik bekezdésben tér a szerző. Itt már nincs ködösítés, nincsenek gondolatelterelő csoportok, itt egyértelműen a liberálisok képezik a céltáblát. Az érvelés azt állítja, hogy a liberálisok nem toleránsak, mert csak úgy tesznek, mint ha egyes csoportokat tolerálnának, valójában éppen azokat szeretik. De agresszív módon toleranciát várnak el konzervatívoktól. „A felhozott ellenérveket pedig intoleranciának és gyűlöletnek nevezik.” Itt ismét előkerülnek a melegek, és a szerző elárulja hallgatóságának, hogy „Egy bizonyos parlamenti párt prominens képviselői nem azért bukkannak fel a melegek rendezvényein és mondanak ott beszédet, mert tolerálják a melegeket, hanem mert szeretik őket. Valamint a melegeknek a tradíciót, a hagyományos morált és a családot aláásó szerepét.”

Az erőszakos és intoleráns liberálisoktól eltérően Lovas szerint a konzervatívok a toleránsak, hiszen eltűrik a melegeket, ahelyett hogy saját értékrendszerük és őszinte indulataik szerint cselekednének. Hogy mit kellene tenniük, azt a szerző egy magyarázó alárendelő mondatban röviden kifejti: „A melegeket éppen a konzervatívok tolerálják, mert nem csapják agyon őket.”

A szerző szerint a liberálisok erőszakosak, hiszen megkövetelik a toleranciát a konzervatívoktól, miközben ők maguk nem toleránsak, hiszen nincs is rá szükségük, ők mindazokat a csoportokat szeretik, amelyek a tradicionális társadalomra nézve rombolóak. Itt a melegek példája hívószóként utal azokra a korábbi negatív konnotációjú példákra, amelyekkel a szerző már korábban a ködösítés fázisában összekapcsolta a melegeket. A szerző tehát a társadalmi rombolás és pusztítás szándékával vádolja a liberálisokat, illetve egy meghatározott parlamenti pártot. Sőt,

a szerző szerint a liberálisok vérszomjasak is: „De ha a liberálisok nem szeretnek valamit, vagy valakiket, azt, vagy azokat rosszabb esetben el akarják pusztítani.” A jó és a rossz csoportok képviselőit meg is nevezi a szerző: *Tamás Gáspár Miklós* és *Eörsi István*, „az SZDSZ egyik vezető embere” (itt tehát már az adott párt is megneveztetik) az egyik oldal és „a kimúlt demokratikus charta liberális felvonulói” által bántalmazott „szólásszabadságával élő Toldi Miklós” a másik. (De vajon kit szimbolizál a hős Toldi Miklós?)

A stratégia leplezetlen bemutatása

Az írás utolsó bekezdése újabb személyeket (*Andrassew Iván*, *Nyíró András*) és intézményeket (Hócipő, CO-NEXUS, Internetto, Index, ÁVO) kever bele a korábban már előállított ellenségalgámba. Ez a szövegrész azt szolgálja, hogy megtudja a hallgató: a liberálisok nem elég liberálisak, főbb tevékenységük „a kirúgás, kitérítés, leradírozás, kiradírozás”. A szerző a liberálisokat az ÁVO-val rokonítja („az egykori ÁVO-sok iránti mély toleranciáról ismert bizonyos magyarországi párthoz kötődő liberálisok”), majd a néhány évtized előtti Németországgal (értsd: a fasiszta Németországgal). Az írás befejezéseként nemzetietlen érzésekkel megvádolva a liberálisokat, még a krematóriumokat is bűnlajstromukba applikálja: „»Ausradiren«, mondták Németországban néhány évtizede. Ezt akarják tenni olyan természetes érzésekkel is, mint a Trianon fölötti bánat, amit legszívesebben egy jól záródó krematóriumban égetnének el. Amelyben az alágyújtóst a liberális tolerancia szolgáltatná.” A szerző tehát rámutat a legfőbb, a rejtőzködő, alakoskodó, erőszakos, felnagyított ellenségre. A diskurzusanalízis ezt „bűnbaképző” stratégiának² nevezi.

Budapest, 1999. szeptember 3.

² Van Dijk, Tenn: Ideology. Sage, London, 1998.